

September 2019

DSR N RD

MAGASIN FOR MEDLEMMER I KREDS NORDJYLLAND

Dansk Sygeplejeråd 120 år

Glimt af sygeplejens udvikling i Nordjylland 1899-2019

DSR NORD
Magasin for medlemmer af
Dansk Sygeplejeråd
Kreds Nordjylland

Redaktion:
Jytte Wester
Kredsformand og
ansvarshavende redaktør

Journalister:
Agnete Birch Smith
abis@dsr.dk
Carsten Lorenzen
clo@dsr.dk

Tryk:
BB Offset/Lasertryk

Synspunkter i bladet
dækker ikke nødvendigvis
Kreds Nordjyllands
holdninger.

Forside:
Foto af en sygeplejeelev
på Aalborg Amtssygehus i
1950'erne.

**Dansk Sygeplejeråd
KREDS NORDJYLLAND**
Sofiendalsvej 3
9200 Aalborg SV
Tlf. 4695 4850
E-mail: nordjylland@dsr.dk

Vi kigger 120 år tilbage

Kan du forestille dig at blive betalt i kjoler og forklæder, at skulle bo på din arbejdsplads eller at få en på siden af hovedet af lægen, hvis du glemte noget?

Måske ikke – men det var, hvad tidligere tiders nordjyske sygeplejersker kunne blive udsat for.

I anledningen af, at det i år er 120 år siden, Dansk Sygeplejeråd blev etableret, har vi gravet i gamle jubilæumsbøger, besøgt Sygeplejehistorisk Museum og fået gode fortællinger fra sygeplejersker. Det har vi gjort, for at kunne give dig små glimt af, hvordan det var at være nordjysk sygeplejerske helt tilbage til 1899 og frem til i dag.

Nogle arbejdspladser eller områder har været meget flittige til at dokumentere deres egen historie gennem tiden, mens andre har været meget svære at opspore bare det mindste fra. Vi har ikke den endegyldige sandhed om, hvordan det var at være nordjysk sygeplejerske i de forskellige årtier – men vi har små brudstykker i form af historier og billeder, som forhåbentlig giver et lille indblik.

Sygeplejerske uden uddannelse

Når vi kigger tilbage, har der været kampe, som vi stadig kæmper i dag: Bedre uddannelse, ledelsesret over eget fag og en bedre løn. Men forholdene er heldigvis blevet bedre. Da Dansk Sygeplejeråd blev etableret i 1899 fik sygeplejerskerne f.eks. kun

Formænd for Nordjyllands Amtskreds/Kreds Nordjylland

**ALICE
KLITGAARD
JENSEN**
1976-1986

**KIRSTEN
MARIE
VESTERGAARD**
1986-1988

en løn, der svarede til den, en tjenestepige fik.

Sygeplejerskerne har gennem tiden kæmpet for retten til at gifte sig og stadig beholde deres arbejde, for fritagelse fra bopælspligten på hospitalerne og for en otte timers arbejdsdag. Dansk Sygeplejeråd har været med hele vejen.

Da organisationen blev stiftet, kunne alle – uanset uddannelse eller mangel på samme – arbejde som sygeplejerske. Sygeplejenålen fungerede derfor i begyndelsen som en garanti for, at bæreren var en uddannet sygeplejerske, da kun de kunne blive medlemmer af Dansk Sygeplejeråd.

Det var Dansk Sygeplejeråds mærkesag fra begyndelsen, at en sygeplejerske skulle have tre års hospitalsuddannelse. I en periode var det organisationen, der godkendte uddannelsesstederne og bestemte, hvilke sygehuse der kunne give en fuld uddannelse.

I 1933 lønnede Dansk Sygeplejeråds kamp sig: Loven om statsautoriserede sygeplejersker blev vedtaget, så sygeplejersker skulle uddanne sig i tre år, før de kunne få autorisationsbevis.

Ret til at strejke

Selv om Dansk Sygeplejeråd altid har kæmpet sygeplejerskernes sag, var det først i 1971, at vi blev en "rigtig" fagforening. Her blev vi omfattet af hovedaftalen og fik dermed officielt godkendt vores forhandlingsret af arbejdsgiverne og fik ret til at strejke. Det var under daværende formand Kirsten Stallknecht.

De første kredse blev etableret i 1934, og i 1976 fik vi den slags, som vi kender i dag, hvor der blev valgt amtskredsbestyrelser, og amtskredsformanden blev en del af Dansk Sygeplejeråds hovedbestyrelse.

"Med den struktur kunne vi forhandle ved det centrale bord og kredsene ved de decentrale borde i amter og kommuner, hvilket

gav stor gennemslagskraft," har Kirsten Stallknecht fortalt.

Meget er sket på 120 år – både med Dansk Sygeplejeråd og med vores fag. Hvis bladet her giver dig lyst til at lære mere om sygeplejens historie, kan jeg på det varmeste anbefale et besøg på Sygeplejehistorisk Museum i Kolding eller at tage et kig i de mange jubilæumsbøger, flere af sygehuse har udgivet – eller læse bøgerne 'Firkløveret og ildsjælene' om Dansk Sygeplejeråds historie.

Rigtig god læselyst.

**MISSE
THOMSEN**
1988-2001

**JYTTE
WESTER**
2001-

Medbring selv heste

I 1902 blev en landmand om aftenen fundet bevidstløs i marken nær Hjørring Sygehus:

”Sygehuslægen så ham kl. 9, og han indbringes hertil kl. 01.30. Transport på åben vogn, godt 1½ mil – kørslen var pinlig nok for ham på grund af ømhed i hovedet ved vognens skrumpen, skønt man kun kørte i skridt.”

Manden skulle først bringes hjem fra marken, så skulle der sendes vogn efter lægen, da man formentlig ikke havde telefon (centralen nær gården havde kun syv abonnenter og luk-

Hjørring Sygehus' sygetransport indtil 1918

kede klokken 20). Der fandtes ikke ambulancetransport, men Hjørring Sygehus havde dog en hestetrukket sygevogn, som kunne stilles til rådig-

hed, hvis man selv sørgede for heste. Landmanden viste sig at have et subduralt hæmatom, som blev ud-tømt under en operation.

Korridorbillede fra Farsø Sygehus

Bolig på fattiggården

En jobannonce fra århundredets begyndelse:

”Sygeplejerske søges af Bindslev Sogns Sygeplejeforening snarest. Løn 300 Kr. samt fri Station med Bolig på Sognets Fattiggaard. Vedkommende maa være opvokset på Landet, helst i Jylland. Man henvende sig til Læge Oppermann, Bindslev pr. Sindal.”

Firkløver med fra begyndelsen

Den første generalforsamling i Dansk Sygeplejeråd blev afholdt 27. oktober 1899 på initiativ fra en gruppe sygeplejersker på Københavns Kommunehospital. På første bestyrelsesmøde blev det foreslået at lave et emblem – det blev firkløveret. Allerede i januar 1901 kom det første nummer af Sygeplejersken under navnet ”Tidsskrift for Sygepleje”.

Løn som tyende

I de første år fik sygeplejersker fra 340 kr. stigende til 540 om året - i provinsen helt ned til 180 kr. om året, dog plus kost og logi. Det var på niveau med tjenestepiger i et middelstort landbrug, hvilket måske ikke kan undre, da sygeplejersker på den tid havde status som tyende.

I 1908 sammenkaldte Dansk Sygeplejeråds bestyrelse sygeplejersker fra alle landets egne til møde i København. Hensigten var at finde sammen i en fælles optræden, idet bedre vilkår kun kunne opnås ved, at sygeplejerskerne følte sig ”mere solidariske end hidtil.”

Sølle slægt på sygehuset

I 1906 besluttede Aalborg Amtsråd at oprette amtssygehuset med 80 senge, heraf 20 til tuberkulosepatienter. Men et amtsrådsmedlem frygtede, at det var alt for mange:

”Man må håbe, at slægten ikke skal blive så sølle, at det bliver nødvendigt at have alle disse senge stående.”

40 sengepladser – én sygeplejerske

Frederikshavns Kommunale Sygehus blev taget i brug i 1909 med 40 sengepladser, endda med overbelægning. Personalet bestod af en overlæge, en oversygeplejerske, en sygeplejerske, fire sygeplejeelever, en økonomie, fem piger og en karl.

Bar patient ud i haven

Ella Farsøe, født i Hobro i 1883, fortæller i sine erindringer fra Farsø Sygehus:

”Der var ikke meget, vi kunne gøre for at helbrede og lindre. Difteritispatienter kom i damp, og tyfuspatienter levede udelukkende på mælk. Vi havde en tuberkulosepatient, som havde fået amputeret det ene ben. Han havde træben, et stort tungt et, som han ikke kunne bruge. Han havde boet på sygehuset i flere år, og kom aldrig ud. Ham bar jeg ud i haven om sommeren og lagde ham på en bære, så han kunne få frisk luft og nyde haven.”

Personalebillede fra Farsø Sygehus

Smækkys fra dilleristen

Ella Farsøe havde også en meget mindeværdig nattevagt:

”En gang havde vi en sindssyg patient i cellen. Han var i spændetrøje, og jeg skulle våge over ham om natten. Det vil sige, det var vist karlen som skulle, men han var bange for sindssyge, så jeg sad der. Ud på aftenen kørte en hestevogn op for døren, og en landmand kom ind og sagde, at de havde en dillerist med (en patient med delirium tremens). Jeg vækkede karlen og sendte ham ned efter lægen, men han sendte bud med tilbage, at patienten blot skulle have en skefuld chloral hver time.

Landmanden hjalp med at få patienten klædt af og puttet i seng i cellen, hvor der blev stillet en ekstra seng ind, så jeg kunne våge over begge patienter.

Så kom det vanskelige punkt, da dilleristen skulle have chloral. Han var overbevist om, at jeg var kropigen, som ville give ham et glas til, så han ville give mig et smækkys på munden, samtidig med at han sang, at jeg var en lille skat. Det var en nat, jeg huskede længe.

Ud på natten døde begge patienter, og karlen og jeg gjorde dem i stand og bar dem i lighuset. Så var vi klar til dagens arbejde!”

Ingen pension i Hjørring

Dansk Sygeplejeråd forsøgte i 1917 at få etableret en pensionsordning for sygeplejersker på sygehuset i Hjørring. Sygehusbestyrelsen fandt dog, at prisen for en sådan (165 kr. pr. år) var for høj, men man var i øvrigt sympatisk stemt overfor tanken, men kunne ikke støtte Dansk Sygeplejeråd, idet man mente, at man kunne lave pensionsordning billigere selv – men man gjorde det ikke.

Skolen som lazaret

Den 29. oktober 1918 blev der konstateret 30 tilfælde af spansk syge i Hobro, og sygdommen bredte sig derefter som en løbeild over hele byen. Skolerne måtte lukkes, og kommuneskolen blev taget i brug som lazaret. Hovedparten af de syge lå dog i hjemmene, hvor hele familien ofte blev ramt. Kun tre døde af sygdommen i Hobro.

Regning

over Omkostningerne ved *Hollen Niels Christian Pedersen*
 Ophold paa Hjørring Amts og Bys Sygehus *Sygehus* i Tiden fra *2/4-3/5*
 for Regning: *Egn*

	Kr.	Ore
Kur og Pleje i <i>13</i> Dage à <i>1 Kr. 50 Ore</i>	19	50
Lægeassistance	1	—
Sygeogn og Heste		
Kun <i>Operation</i>		<i>35</i>
		<i>62 50</i>
		<i>Betalt 3/5 1918</i>
		<i>Gustaf</i>

Regning fra Hjørring Amts og Bys Sygehus – operation til kun 35 kr. og 1,50 kr. pr. dag for kur og pleje

Børneafdelingen på Hjørring Amts og Bys Sygehus

Anatomiundervisning på Aalborg Kommunehospital, 1915

Løn i kjoler og forklæder

Der er næppe tvivl om, at eleverne har været billig arbejdskraft. I 1913 henlede overlæge Ewertsen på Hjørring Amts og Bys Sygehus bestyrelsens opmærksomhed på, at de elever, der antages til uddannelse på sygehuset, ikke længere uddannes i overensstemmelse med uddannelsen på andre sygehuse, og at navnlig

læretiden på andre sygehuse er tre år, og at eleverne i det sidste år får et stigende vederlag. I forbindelse med behandlingen af dette spørgsmål vedtog bestyrelsen at ansætte frk. B som andetårselev med et månedligt vederlag på 15 kr. samt 3 kjoler og 6 forklæder.

Instrumenter koges i køkkenet

I 1913 fremsendte overlægen et forslag til bestyrelsen for sygehuset i Hjørring om opførelse af en ny kirurgisk afdeling – heri beskrev han de elendige pladsforhold: Alene i hovedhuset var 800 patienter årligt, og antallet af operationer var næsten 500, hvoraf mere end 100 var komplicerede underlivsoperationer.

Den ene operationsstue var alt for lille, og den anden var overbelastet, da den også fungerede som undersøgelses- og behandlingsrum.

Patienterne blev bedøvede på selve operationsstuen, og instrumenterne blev kogt i køkkenets opvaskerum.

Fire kroner for døgnpleje

I 1918 åbnede Dansk Sygeplejeråd et vikarbureau i Aalborg efter inspiration fra København, hvor bureauet var åbnet allerede i 1907. Formålet var at hjælpe især nyuddannede, der ikke kunne få arbejde på hospitalerne, i gang som sygeplejersker i private hjem. I de første år var taksterne tre kroner for dag- og natpleje – fire kroner for døgnpleje. Til trods for, at privatsygeplejerskerne i perioder kunne være uden arbejde, lå de i disse tidlige år lønmæssigt højere end hospitalssygeplejerskerne, så der var en tendens til, at hospitalssygeplejerskerne forlod hospitalerne for at blive privatsygeplejersker.

”Stræng Alderdom med Invaliditet”

Pensionsforholdene på især provinssygehusene var fortvivlende. Sygeplejerskerne var ikke pensionsberettigede og måtte derfor af deres lave løn årligt betale bidrag til en privat aldersunderstøttelsesforening for at sikre sig blot et minimalt økonomisk udkomme i deres alderdom eller ved tidlig uarbejdsdygtighed.

I juli 1911 lykkedes det at oprette Danske Sygeplejeforeningers Hjelpe- og Alderdomskasse. Foruden ved medlemskontingent og -indskud skulle midlerne sikres gennem legater og gaver samt tilskud fra stat, kommuner og institutioner. Dansk Sygeplejeråd vedtog at gøre medlemskab af alderdomskassen obligatorisk ud fra det synspunkt, ”at de Medlemmer, for hvem Sygeplejen blev en Livsgerning ikke engang skulde sige, »vi tænkte ikke paa vor Alderdom.« De fornuftige vilde altid indmelde sig, men det var de ufornuftige, vi skulde have med.”

Primært af hensyn til de mange privatansatte sygeplejersker, der ikke havde mulighed for pensionsret, oprettede Dansk Sygeplejeråd i november 1919 en pensionsfond. Formålet var at sikre de privatansatte sygeplejersker en pension på mindst 500 kroner årligt. Tilslutningen til fonden var ikke overvældende, og Dansk Sygeplejeråds bestyrelse udsendte året efter en indtrængende appel:

”Husk, at en Alderdom, som ikke er økonomisk betrygget, er forfærdelig stræng. Husk, at Sygeplejerskernes Arbejdsevne svækkes tidligt og at man derfor i Tide bør sikre sig mod Invaliditetens haarde Følger.”

Operation mod tuberkulose

Overlæge Fritz Schousboe opererede efter 1920 patienter med lungetuberkulose på Hobro Sygehus, hvor han med en såkaldt plastisk operation på brystkassen satte den syge lunge ud af funktion. En stor del af operationerne var vellykkede og reddede liv. I dag består behandlingen af antibiotika.

Fra hestevogn til bilambulance

Sygehuset i Hobro (Søndre Allé) fik sin første bilambulance, efter lokale tog initiativ til byfesten 'Ambulancedagen' i 1920, som stadig bliver holdt årligt som AMBU-festen. Før da havde sygehuset haft en hestetrukket sygevogn, som ofte gav patienterne en lidelsesfuld tur til sygehuset, og på afstand lignede den efter sigende et grønmalet lysthus.

Ikke indlade sig på sladder

Sygeplejerske Jenny Marie Andersen Sigen fortæller om sin elevtid på Hjørring Amts og Bys Sygehus i 1928:

"På en stue, hvor der ligger flere mennesker sammen, vil der altid, som oftest på grund af mangel på anden og bedre interesse, blive en del sladder og kritik af lægernes og sygeplejerskernes arbejde. Det gælder her for eleven om ikke at indlade sig på at diskutere sligt, men på alle måder søge at styrke tilfredsheden og tilliden."

Operation på Frederikshavn Sygehus, 1926

Feriehjem i Løkken snart 100 år

Dansk Sygeplejeråd fik i 1919 skænket en meget smukt beliggende strandgrund i Løkken. På grunden skulle der bygges et feriehus for sygeplejersker. Feriehuset Løkken stod færdigt i 1924, og er stadig et populært feriested for medlemmer af Dansk Sygeplejeråd. I 1988 overtog Pensionskassen for Sygeplejersker ejendommen og renoverede den, så den smukke bygning i første klitrække også i mange år fremover vil være et attraktivt feriemål for sygeplejersker.

Sprit på ryg og hæle

Sygeplejerske Jenny Marie Andersen Sigen fortæller videre om sin elevtid på Hjørring Amts og Bys Sygehus i 1928:

”Kl. 6 skal vi være på afdelingen, hvor vi hører til, parat til at begynde arbejdet med friske kræfter og godt, helst meget godt humør.

Arbejdet er delt, så hver har sit bestemte at sørge for. Først redes senge. Patienterne har ligget hele natten, mange uden megen søvn, det gør godt at få sengen ordnet. De fleste ptt. gnides med sprit på ryg og hæle for at forebygge ømhed og decubitus. Nattevagten har sørget for, at alle er vaskede, har børstet tænder og redt hår.”

Nej til kortere arbejdsdage

Efter 1. Verdenskrig krævede den øvrige fagbevægelse en kortere arbejdstid under sloganet ”8 timers arbejde, 8 timers frihed, 8 timers hvile”. Om sygehuset i Hjørring hed det:

Tidligere boede sygeplejerskerne på sygehuset, afdelings-sygeplejerskerne på deres afdelinger. Arbejdsdagene var lange, omkring 1919 var det på tale at indføre 8-timers arbejdsdag i en 6-dages uge. Når afdelingssygeplejerskerne boede på afdelingen og var, som man sagde det, gift med den, var det for dem naturligt, at der ikke var nogen faste grænser for arbejdstiden, ligesom de ofte blev forstyrret om natten.

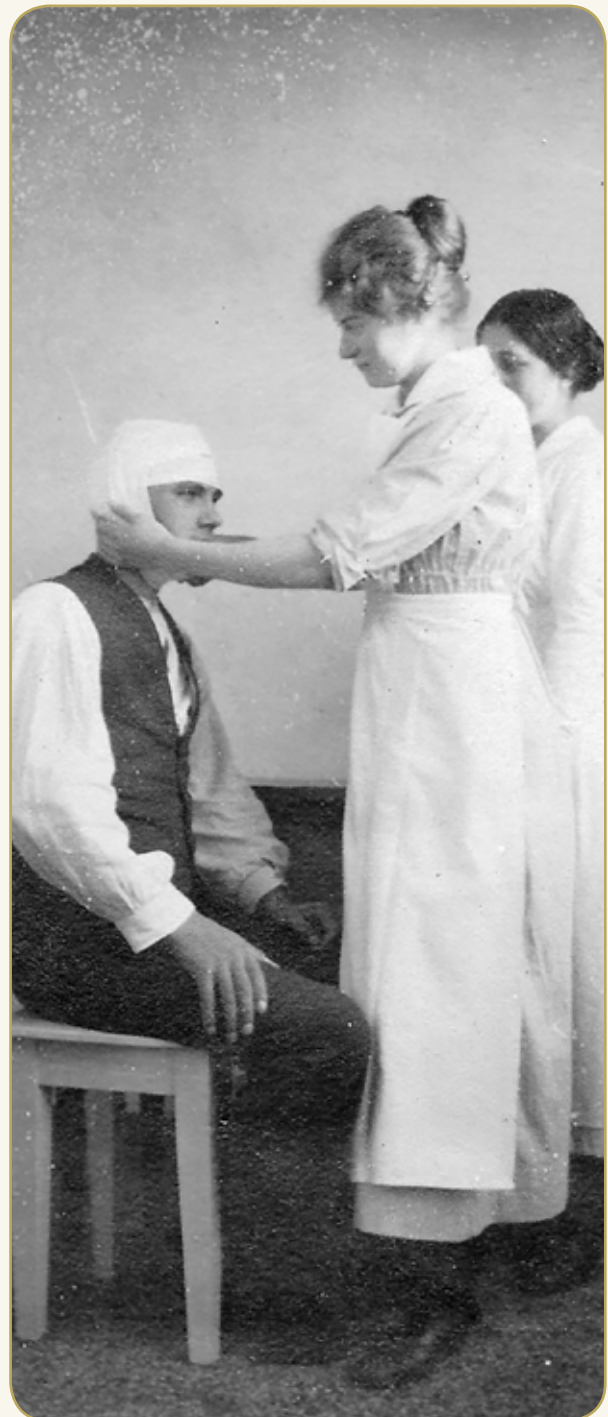
Men otte timers arbejdsdag var ikke noget for Dansk Sygeplejeråd, der foretrak at bevare systemet med dag- og nattevagter på omkring 12 timer – selv om gennemsnitsalderen for de sygeplejersker i staten, der måtte trække sig tilbage på grund af nedslidning, kun var 44 år.

”Vi går en alvorlig og ængstende Tid imøde; hvorledes vil Standens Udvikling ske, og hvorledes vil Reformen virke paa Ungdommens Uddannelse og Arbejdets Karakter? Det vil blive vanskeligt at træne elever under saa blide Kaar. En 3-Deling af Døgnet er umulig; en saadan vil komme til at gaa for meget ud over Patienterne,” lød det fra Dansk Sygeplejeråds senere formand Charlotte Munck.

I løbet af 1920’er begyndte Charlotte Munck og Dansk Sygeplejeråd dog at kræve et udvidet antal fritimer midt på dagen:

”Der kunne ikke sympatiseres med, at sygeplejerskerne i kaldets navn lod sig misbruge, og at det var direkte forkasteligt, at samfundet pålagde sygeplejerskerne arbejdsbyrder, der gjorde dem uarbejdsdygtige i en tidlig alder, så de var henvist til at leve af utilstrækkelig pension, der var beregnet på grundlag af de relativt få arbejdsår. Det var ”hverken Offervilje fra den ene Side eller Økonomi fra den anden Side, det er simpelthen meningsløst, dumt og ondt.”

Men i 1931 viste en undersøgelse, at der ikke var sket nogen væsentlige ændringer af arbejdstiden.

Forbinding lægges på Hundborg Sygehus

Opgør med diakonisser

Diakonisser – en protestantisk pendant til de katolske nonner, dog uden livsvarige løfter – spillede i mange år en stor rolle i sygeplejen.

De blev ofte ansat på sygehusene, som for eksempel i Hjørring, hvor det i en kontrakt fra 1918 var bestemt, at Diakonissestiftelsen skulle sørge for, at der var fire diakonisser ved sygehuset, men der har været op til otte på en gang.

Det var dog ikke uden problemer. Dels havde sygehuset ingen indfly-

delse på, hvilke søstre der blev udsendt fra Diakonissestiftelsen, dels var ikke alle søstrene lige velegnede. Således måtte overlæge Folkmar udvirke, at en diakonisse blev sendt bort fra sygehuset på grund af uheldig optræden overfor nogle indlagte børn.

Derudover bevirkede diakonissernes tilstedeværelse, at der kun var meget begrænsede avancementsmuligheder for de almindelige sygeplejersker, og det gav anledning til utilfredshed. Således var den første oversygeplejerske diakonisse.

I Hjørring blev samarbejdet med Diakonissestiftelsen afsluttet i 1939, men på andre sygehuse var der stadig diakonisser i mange år derefter.

Kamillianer- munke og Sct. Joseph-søstre

Selv om den katolske menighed i Danmark ikke er særligt stor, drev både munke og nonner adskillige hospitaler. I Aalborg i første omgang Kamillianergaarden, der senere blev barselsang, flygtningecenter og senere hospice. Og i 1929 indviede katolske nonner det store Sct. Josephs Hospital på Kastetvej i Aalborg, der fungerede som sygehus helt frem til 1990. I dag er der ejerlejligheder i bygningerne.

Tre elever folder klude på Terndrup Sygehus

Skarp blæst skræmmer ansøgere

På trods af arbejdsløsheden i 1930'erne var der mangel på sygeplejersker i Thisted Amt. Men det skyldtes hverken lønnen eller at patienterne var særligt vanskelige at passe.

"Nej, Grunden må være den, at Sygeplejerskerne nærer frygt for, at Klimaet er for barskt i det nordvestlige Jylland. Der trænges til unge, stærke Kvinder, der ikke viger tilbage for at tage en Tørn med den skarpe Blæst deroppe."

Ludere og vågekoner

Jubilæumsskrift for Hjørring Bys og Amts Sygehus:

"Man måtte i vid udstrækning benytte løs hjælp i form af vågekoner – de var faktisk også omtalt i sygehuset reglement. Der er givetvis mange af de vågekoner, der har virket ved vores sygehuse, der har ydet en udmærket indsats, og bestyrelsen anså da også et brev, som man modtog i 1935, for urimeligt. En brevskriver, som man i øvrigt ikke var i stand til at identificere, klagede over de vågekoner, som sygehuset satte til at sidde vagt. De blev karakteriseret som en flok gamle ludere med særlig fremhæven af 2 navngivne. Bestyrelsen mente dog ikke, at man skulle tage sig af sagen."

Operation på Farsø Sygehus

Ideale sygeplejersker døgnet rundt

I 1934 var arbejdstiden det varme emne på medlemsmøder i kredsene. Til møderne var inviteret læger og repræsentanter fra sygehusmyndighederne.

"På et medlemsmøde i Ålborg var det kaldet og idealismen, lægerne fokuserede på. En af deltagerne, overlæge Thorvald S. Eiken, efterlyste den ideale sygeplejerske, der kunne holde døgnet rundt. I mangel af hende kunne han acceptere toskiftesystemet, der efter hans mening var tilfredsstillende for såvel sygeplejerske som patient, mens han derimod afviste treskiftesystemet.

En anden af deltagerne, læge Jes Axel Klindt fra Terndrup Sygehus, blev refereret for en udtalelse om, at man på hans sygehus "har den ideale Skabning", som Overlæge Eiken mente var umulig at fremskaffe, idet man der har 24 Timers Arbejdstid, en Ordning, som fungerer til alles Tilfredshed (?).

Dr. Klindt betonedede stærkt Idealismens Betydning i Sygeplejen – de gamle Diakonissers bløde Hænder o.s.v. og beklagede at have bemærket, at Tilgangen til Sygeplejen i de senere Aar er blevet kvalitativt ringere end tidligere. I øvrigt nærede Dr. Klindt stor bekymring for Sygeplejerskernes Moral og ideelle Indstilling, hvis de kommer ud for en kortere Arbejdstid og bedre Løn."

Referenten, oversygeplejerske Else Petersen, viste med spørgsmålstegnet sin skepsis over for lægens udtalelse, ligesom den også på mødet provokerede hende til en bemærkning om, at hun var blevet bestyrket i, at det var sygeplejerskerne ved de mindre sygehuse, der havde de værste arbejdsbetingelser. Man kunne der, udtalte hun, "komme ud for de mærkeligste Kombinationer. Et Eks. (autentisk): Sygeplejersken sidder og syr Rullepølser og samtidig passer hun en opereret Crouppatient. – Oversygeplejersken maa, foruden sin egentlige Bestilling, fungere som Økonoma, tilse Vaske, være Havemand, Regnskabsfører og Reservelæge – og dertil være disponibel Nat og Dag."

Det var ellers ikke mange af de tilstedeværende sygeplejersker, der på medlemsmødet i Aalborg gav deres mening til kende, hvilket ses af følgende lille hjertesuk fra referentens side:

"Desværre var Sygeplejerskerne saa godt som stumme – det havde været naturligt, om en og anden af dem havde sagt sin Mening om Tingene. – Ved Kaffen blev de Stumme talende – en anden Gang begynder vi med Kaffen."

Reprimande efter bal

På elevgangen på Dronninglund Sygehus var der voldsom justits. Ingen besøg efter kl. 23. Hvis oversygeplejersken fik mistanke om, at forbuddet blev overtrådt, kom hun på inspektionsrunde. Der blev heller ikke set med milde øjne, hvis eleverne dristede sig til bal på det lokale hotel. Flere gange måtte elever stå ret til reprimande på oversygeplejerskens kontor.

Sidste hold elever begyndte i 1957. De skulle spise og bo på sygehuset.

Dispensation for abort

Det var i adskillige år utænkeligt, at en sygeplejeelev kunne være gift, det var udelukket, at hun kunne være synligt gravid, og hvis hun uden at være gift blev gravid, måtte hun forlade sygehuset.

I 1945 havde en 3.-års elev ved Hjørring Centralsygehus været indlagt til en abort, og overkirurgen bad om bestyrelsens stilling til denne sag. Det vedtoges at lade eleven fuldføre de manglende 5 mdr. af sin uddannelse og afslutte denne med en blank attest, "for så vidt hendes opførsel ikke giver anledning til klage i de 5 måneder".

Det skulle vare længe, før man accepterede, at der kunne ansættes gifte sygeplejersker. Fra bestyrelsens protokol for 1943 kan citeres følgende:

"Man drøftede spørgsmålet om ansættelse af gifte vikarassistenter. Man vedtog på grund af forholdene at gå med til sådanne, hvis der ikke kan fås andre, der er passende egnet og forbeholder sig i øvrigt sin stilling til spørgsmålet."

Ugift og diktatorisk

I et jubilæumsskrift for sygehuset i Hjørring hedder det:

"Afdelingssygeplejerske var i gamle dage en person med en særlig position. Den gode afdelingssygeplejerske var ugift, så det som sin livsopgave at netop hendes afdeling skulle være ideel – og hun havde som regel sine helt egne idealer, ofte sine egne skjulte metoder til at kære for patienternes tarmfunktion. Og hun kunne være skrap, til tider diktatorisk, især overfor personalet, men ofte også overfor patienterne, som forbløffende nok i mange tilfælde satte pris på det. Der var ikke noget med at forhandle om vagter og ubekvemme tjenestetider. Sygeplejelærere – især yngre sådanne – var en pestilens, som ikke skulle komme og lære dem noget. Mange af dem var pragtfulde."

Likør af hospitalssprit

Inger Rasmussen var elev på Aalborg Amtssygehus under krigen. Der blev passet godt på de store glasballoner med hospitalssprit. Hun mindes en afdelingssygeplejerske, der sagde: "Nu sætter jeg en sort streg her. Så kan jeg se, hvem der har stjålet det ud fra, hvem der har været på vagt".

Da hun var gået, tog jeg en flaske og fyldte op, og så flyttede jeg stregen og gjorde mig meget umage med at få den til at ligne den, hun havde lavet. Man lavede likør af spritten med noget ekstrakt, man købte på apoteket og kom i. Så var der den herligste likør. Jeg lavede kun likør en gang. Jeg kunne ikke lide det".

Anatomiundervisning, Brønderslev Sygehus

*Thisted Sygehus,
1946*

Vasket og friseret

Sygeplejerske gengiver sin elevtid på Hjørring Centralsygehus i 1944:

”Elevernes uniform var lyseblå med hvidt forklæde og en lille kappe til hovedet, sygeplejerskernes uniform var hvid med hvidt forklæde.

Nattevagten var fra kl. 7 aften til 7 morgen i 14 nætter – uden fridag. Derefter en sovedag og en fridag. Som nattevagt var eleven alene om arbejdet på afdelingen. Nattevagten skulle sørge for oprydning og at alle patienter var vasket og friseret inden dagvagten mødte kl. 7.”

Tyskvenlige ekskluderet

En oversygeplejerske på Aalborg Amtssygehus indberettede i 1945 fire afdelingssygeplejersker, der efter hendes udsagn:

”... har optrådt meget provokerende under besættelsesårene og kommet med udtalelser om deres venlige syn på tyskerne og disses besættelse af Danmark. Ligeledes har de ofte kritiseret alt, hvad dansk er. De har højlydt bifaldet politiets fjernelse, samt clearingmord og henrettelse af danske patrioter. Gode danske unge piger er kommet grædende til mig for at bede om fritagelse for at gøre tjeneste på disse sygeplejerskers afdelinger, da de ikke kunne holde deres protyske opførsel ud. Sygeplejerskerne har i høj grad skadet vor stands anseelse.”

Dansk Sygeplejeråds hovedbestyrelse afhørte efterfølgende de fire afdelingssygeplejersker, og da tjenestemandsdømmene forelå, blev to af dem ekskluderet, en fik en misbilligelse, og den fjerde blev frikendt på grund af mangelfuld bevisførelse.

Aalborg Amtskreds indviede sin nye fane i 1941. I Tidsskrift for Sygepleje (som i dag hedder Sygeplejersken) stod der: ”Indvielsen fik en meget smuk og stemningsfuld Optakt, idet Sygeplejersker, iført de fem nordiske Landes Nationaldragter, tog Opstilling med de nordiske Faner, før Kredsens smukke Dannebrog blev ført ind”

Diætmadlavning og legemsøvelser

"Den teoretiske undervisning foregår i Thisted i de i elevboligen indrettede lokaler, klasseværelse og demonstrationsstue, ligesom der også findes læseværelse med bibliotek. Undervisningen i diætmadlavning og legemsøvelser finder sted på Thisted Gymnasium."

Rulle vattamponer og vaske kanyler

I Dronninglund blev der også både rullet og slebet i 1952:

"Meget af sygeplejerskernes tid gik med at fremstille forbindsstof, vaske gazebind og rulle dem op, rulle vattamponer, vaske sprøjter og kanyler og bagefter slibe kanylerne, så der ikke var modhager på, næste gang de skulle bruges."

Elever slæber vand i spande

På Dronninglund Sygehus var det i 1952 elevernes opgave at hente vand:

"Patienterne blev på daværende tidspunkt kun badet én gang om ugen. Det foregik almindeligvis som etagevask i sengen. For at man kunne nå det daglige arbejde, skulle nattevagten være færdig med at vaske alle patienter, inden dagvagten mødte kl. syv. Patienterne blev vækket allerede kl. fem, undertiden før. Arbejdet var ret besværligt. Der var ikke indlagt vand på stuerne. Det blev bragt i spande og hældt op i omdelte vaskefade. Efter morgentoiletet var det elevernes opgave at fjerne vand og fade."

*To sygeplejersker
i skyllerummet på
Aalborg Amtssygehus*

Personalets spisestue på sygehuset i Hjørring, 1954

Bolig efter ansættelse

Om en ny funktionærbolig i Brovsthed det:

"Boligen indeholdt 2 2-værelses lejligheder for økonoma og forstanderinde, 5 1½-værelses lejligheder for afdelingssygeplejersker, alle med køkken og bad, desuden er der 8 1-værelses lejligheder for assistenter og 12 værelser for elever og sygehjælpere."

Overlægens kontor til undersøgelser

Der var pladsproblemer på Farsø Sygehus i 1954:

"I et jubilæumsinterview gav overlæge Levinsen følgende beskrivelse af forholdene: De dage, vi har undersøgelser, bliver mit kontor og det tilstødende lokale anvendt til undersøgelser, og gangen her uden for er venteværelse. Her sidder og går folk så tæt, at sygeplejerskerne næsten ikke kan komme frem eller tilbage."

Kun uddannede hjemmesygeplejersker

Først med 'Lov om hjemmesygepleje' i 1957 blev det lovpligtigt, at kommunerne etablerede hjemmesygeplejeordninger – eventuelt via fæl-

Try Højskole reddet af sygeplejersker

Forskoler til sygeplejerskeuddannelsen havde eksisteret siden begyndelsen af 1900-tallet. Men med reformen af sygeplejerskeuddannelsen i 1958 blev forskolen obligatorisk, enten på en sygeplejerskole eller en højskole.

Det så Try Højskole ved Dronninglund som en stor mulighed i en tid, hvor elevtallet var faldende.

Det var dog ikke uden betænkning, at forstanderen P. Sejlund Sørensen tog dette skridt. I en artikel i skolens årsskrift fra 1955 skriver han bl.a.: "Kan skolen bevare karakter af højskole, når fagkravene skal opfyldes? Eller svigter vi folkehøjskolens idé ved at sælge det egentlig i højskolen for en fyldt skole?" Senere i samme artikel svarer han: "Fagafdelinger er ikke afgørende for, om der bliver holdt højskole. Vi skal dog have de unge på skole for at kunne tale til dem."

Der var forskole i Try frem til 1974.

Øretæver og spark

Karen Nøhr, fhv. afdelingssygeplejerske på narkoseafdelingen, var ansat på Farsø Sygehus 1956-89:

"Jeg blev ansat, da overlæge Levinson (1929-59) var på sygehuset. Han var hidsig og kunne godt smække en øretæve. Der var således en gang en sygeplejerske, som fik en øretæve, fordi hun havde glemt at lægge en lapolisstift frem. Han kunne også finde på at sparke reservelægerne over benene, hvis der var noget, der drillede ham under en operation."

Slut med opbevaring af psykisk syge

Jørgen Skyttehus fra Psykiatrihistorisk Museum i Brønderslev fortæller om en del af psykiatriens historie i Nordjylland:

I 1957 blev den første rigtige psykiatriske institution i Nordjylland åbnet: Sindssygehospitalet i Brønderslev. Her var der hele 300 pladser til 'længerevarende forløb' for psykiske patienter.

Inden det åbnede, blev de fleste nordjyske patienter kørt til enten Risikov ved Århus eller til Viborg. Opbevaringsstedet Dåræanstalten, der lå sammen med stiftshospitalet i Aalborg, lukkede nemlig i 1862.

Sammen med det psykiatriske plejehjem Visborggaard ved Hadsund var Sindssygehospitalet i Brønderslev det eneste tilbud i Nordjylland frem til midten af 1960'erne, hvor et statsligt ambulatorie i Aalborg blev åbnet og foretog en del elektrochok. Det blev i 1970 erstattet af Statshospitalet i Aalborg.

*Sygeplejeelev
på Aalborg
Amtssygehus*

Overarbejde blev slettet

En sygeplejerske har skrevet om sin tid som elev på Brovst Sygehus i tiden omkring 1963:

"Her var to afdelinger, en mands- og en kvindeafdeling med blandet kirurgi og medicin. Kirurgen var ansat på sygehuset, medicineren kom to gange om ugen fra Dronninglund."

"Overarbejde havde vi hver eneste dag. Jeg prøvede at skrive overarbejde på min arbejdsseddel, men det blev bare slettet."

"Når man havde nattevagt, skulle alle patienter helst være vasket og alt ryddet op på stuerne. Kunne man nå at redde nogle senge, var man en helt. Jeg mindes, at nogle gange kl. 4 vaskede vi de fastliggende patienter, som ikke kunne sladre. Det var meget flovt, hvis ikke man var færdig til dagpersonalet kom kl. 7. Rapporten skulle også skrives og gives mundtligt, inden man gik hjem."

Patientaflytning ikke muligt

I 1962 blev det nye Amts- og bysygehus i Nykøbing Mors indviet med et smart 'patientkaldeanlæg', hvor det dog blev pointeret:

"Det skal bemærkes, at der ikke uden patienternes vidende kan foretages aflytning af stuen, idet en i højttaleren indbygget signallampe markerer, når anlægget er i drift."

Sygeplejersken førte ordet

En sygeplejerske har gengivet lidt af sin elevtid på Hjørring Centralsygehus i 1963:

"Jeg var nok på et af de sidste hold, hvor man kunne komme ind med blot en syvendeklasses skolegang."

"Noget specielt ved stuegang førhen var, at patienterne skulle ligge i sengen, dynen ligge glat og de måtte næsten ikke røre sig. Det var heller ikke patienten, der snakkede med lægen, men sygeplejersken, som svarede for patienten."

Hjørring Amts Sygeplejerskole blev oprettet i 1956 på centralsygehuset og fik i foråret 1966 sin egen skolebygning. Billedet er fra 1967

To sygeplejersker og en reservelæge sidder på gulvet på operationsafdelingen på Aalborg Amtssygehus en sen natteime i 1961

Festlarm vækkede patienterne

En sygehjælper (Jette Jacobsen), der begyndte som elev på Brovst Sygehus i 1967, har skrevet:

"Vi boede oppe oven på epidemibygningen, hvor der var 11 utroligt dejlige pigeværelser, som var nyrenoverede. Vi havde et fantastisk godt sammenhold, og vi holdt mange fester. Vi fik da også besked på at lukke vinduerne, for patienterne kunne ikke sove for larmen."

Mandlige sygeplejeelever i Hjørring

De første mandlige sygeplejersker i Danmark blev uddannet i 1951-54 på Rigshospitalet. Men der gik ti år, før de første mandlige sygeplejeelever begyndte i Hjørring (1961). Det medførte problemer på både skolen og afdelingerne, hvor patienter og øvrigt plejepersonale skulle vænne sig til, at der nu var mandlige sygeplejersker.

Telefontid hjemmefra

I 1967 begyndte Birgit Hansen i hjemmesygeplejen i Aalborg, som dengang lå under sygekassen:

"Morgenen begyndte med, at vi havde telefontid hjemmefra – der var ingen kontorpladser til os. Så kørte vi ud på lange hjemmebesøg, som ofte var sammen med hjemmehjælpen. Om eftermiddagen havde vi igen telefontid hjemmefra, hvorefter vi efter behov kørte ud på opfølgende hjemmebesøg om aftenen."

"Jeg fik en mandlig kollega, hvilket tog borgerne noget tid at vænne sig til. Pludselig kunne flere af damerne godt vente med deres bad, hvis han havde vagten."

Lægen bestemmer

Sygeplejerske Karis Andersen kom til Brovst i 1961 og har i sygehusets 100 års jubilæumsbog skrevet:

"Jeg har stået ved mange, især ældre patienters senge, og hørt dem sige: "Jeg vil så nødigt opereres." Da lægen gik stuegang og luftede tanken om operation, sagde de samme mennesker ikke noget. "Det kan man da ikke sige, det er da lægen, der bestemmer."

"Man kaldte det et lille sygehus, dog kunne en aftensygeplejerske opleve at have ansvaret for 72 patienter, da begge afdelinger en overgang var slået sammen i aften- og natteimerne."

Trange forhold på sygestuen på Farsø Sygehus 1965

Tre toiletter til 70 patienter

I anledningen af Farsø Sygehus' 100 års jubilæum udgav man en bog om sygehusets historie, hvori man om 1964 kan læse:

"Patienterne var klemt sammen som sild i en tønde. Der var overbelægning på samtlige stuer, f.eks. var der altid otte senge på den største af stuerne, selv om den kun var beregnet til fem. Toiletforholdene var så underdimensionerede, at patienter måtte stå i kø. Der var kun tre gamle toiletter til de 70 patienter. Man måtte også nøjes med et par umoderne badeværelser, og her skete det mange gange, at en sygeplejerske måtte afbryde badningen af en patient, fordi badeværelset skulle bruges i forbindelse med en akut indlæggelse.

Røntgenafdelingen havde ikke omklædningsrum, og mørkekammeret var i den modsatte ende af sygehuset. Fødslerne foregik på den lille operationsstue, der også fungerede som skadestue. Forstanderinde Ulla Bendtzens kontor var indrettet i et badeværelse."

Vinterkrigen – den første sygeplejerskestrejke

Den 1. december 1973 begyndte sygeplejerskernes allerførste konflikt. Inden da var der ingen, der havde troet, at 'de pæne piger' turde tage kampen op og strejke, men det gjorde de.

Omdrejningspunktet var, at sygeplejersker som minimum ville aflønnes

på linje med en håndværker ansat i det offentlige.

Konflikten varede seks uger, men var stille i den forstand, at der ingen demonstrationer el.lign. var. "Vi skulle jo lige lære det," har den daværende formand Kirsten Stallknecht sidenhen forklaret.

I 1976 prydede dette billede forsiden af Sygeplejersken med teksten: Den stedsegående elevator, også kaldet en "pater noster", giver hurtig forbindelse mellem etagerne på Aalborg Sygehus Syd

Tape gav korte sygeplejerske-uniformer

En sygeplejerske gengiver sin elevtid på sygehuset i Hjørring i 1972:

"Tiden først i halvfjerdserne var forandringernes tid. Uniformerne blev ens hvide for alle personalegrupper med kjoler i passende længde til midt på læggene. Det var ikke moden på den tid, så flere ruller tape blev brugt af eleverne til at lægge kjolerne op. De hvide kapper forsvandt."

"På den tid var der også forskel i omgangen med patienterne afhængigt af, om det var direktør eller arbejdsmand. Man var dog altid på efternavn og i de allerfleste tilfælde også "Des" med patienterne."

Farsø Sygehus tæt på at blive hvilehjem

I slutningen af 1970'erne var der så store samarbejdsvanskeligheder mellem Farsø Sygehus' læger og de praktiserende læger i området, at narkoseoverlægen – der efter sigende var den hovedansvarlige for uroen – blev fyret.

I jubilæumsbogen 'Farsø Sygehus 100 år' skrev man:

"Fyringen satte sindene i kog, og det kunne en overgang se ud til, at Farsø Sygehus ville blive reduceret til noget, der lignede et hvilehjem. Samtlige narkosesygeplejersker indgav nemlig deres opsigelser i sympati med deres chef. Med en lukket narkoseafdeling ville der ikke kunne foretages operationer. Sygeplejerskerne trak dog senere deres opsigelser tilbage, og da døningerne havde lagt sig, blev der igen ro på Farsø Sygehus."

*Skift af forbindelse på
Aalborg Sygehus Syd,
1976*

I gåsegang om blodbøgen

Da Kirsten Højslet var elev på børneafdelingen på Aalborg Sygehus Nord i 1975, husker hun, hvordan der altid var en hale af folk efter overlægen, når der var stuegang:

"Først gik overlæge Hansted, så kom afdelingens læger efterfulgt af sygeplejerskerne, så lægestuderende og til sidst sygeplejeeleverne. Når børn var i isolation (f.eks. med mæslinger eller skoldkopper), gik vi stuegang hos dem til sidst, og så skulle hele følget med overlægen i spidsen ud i gården og to gange rundt om blodbøgen. Så var vi frisket op til at gå ind til de andre børn igen."

"Der skete en stor udvikling i 70'erne. Som nyuddannet på børneafdelingen passede vi børnene hele tiden – forældrene kom kun på besøg i besøgstiden. I '75 viste jeg børn frem på barselsgangen gennem en glasdør. I '77 kunne børnene være på stuen under besøgstiden, men ingen søskende måtte være der, og i '79 måtte mødrene have børnene hos sig døgnet rundt, og alle var velkomne."

Skizofrene kiggede forbi

I slutningen af 70'erne (og også i 80'erne) var det ikke ualmindeligt, at skizofrene hjemmeboende borgere bare dukkede op på den psykiatriske afdeling på sygehuset i Thisted.

Hvis de havde brug for en snak, fik de det, uden at det skulle dokumenteres – de var velkendte ansigter for personalet. Nogle fik måske bare en kop kaffe eller sad og røg og hilste på, inden de tog hjem igen.

Ledende hjemme-sygeplejersker

Kommunalreformen i 1970 betød bl.a., at det nu var amterne, der skulle drive sygehusene. Men kommunerne fik nye opgaver at tage sig af. Bl.a. anbefalede Sundhedsstyrelsen, at der blev ansat ledende hjemmesygeplejersker.

I 1973 slog 'Lov om sundhedsplejerskeordninger' fast, at alle kommuner skulle ansætte sundhedsplejersker til at yde gratis vejledning og bistand til børn op til skolealderen.

Overlægen klarede det hele

Hanne Knattrup fik som helt nyuddannet sygeplejerske arbejde på operationsgangen på sygehuset i Thisted i 1974.

"Der var stor mangel på sygeplejersker, så vi kunne pege på lige den stilling, vi ville have dengang."

Hun arbejdede der frem til 1977 og husker skiftet fra, at overlægen på den kirurgiske afdeling kunne det hele – skiftede hofter, ortopædkirurgi, gynækologiske operationer osv. – til der begyndte at komme specialer og en gynækolog f.eks. blev ansat.

"Jeg var med til overlægens sidste hysterektomi, hvor han sagde til mig: "Nu kan De bare vente, fru Knattrup – næste gang De er med til sådan en operation, vil det være den største operation for en gynækolog." Og ganske rigtigt – operationen tog gynækologen tre timer, hvor den knap så skånsomme kirurg før klarede det på en halv time."

Opfordret til at lægge kabale

Alice Nielsen begyndte på Intensiv Afdeling R på Aalborg Sygehus Syd i 1978, og husker især den voldsomme udvikling i 80'erne:

"Bemandingen aften/nat var én sygeplejerske og én sygehjælper til fire patienter – så når en patient f.eks. skulle reintuberes, fik de øvrige patienter en ekstra dosis sedering."

"Vi havde stort set ingen vågne patienter, og derfor kom pårørende kun kort i besøgstiden. Der blev ikke brugt meget tid på pårørende, og der var ikke mange spørgsmål – de havde tillid til, at vi gjorde det rigtige."

Den voldsomme udvikling med diverse elektroniske monitoreringsapparater m.m. åbnede i slutningen af 80'erne en helt ny verden:

"Vi havde jo aldrig rørt en computer eller en mus. Der blev holdt kurser og lavet superbrugergrupper. Vi blev opfordret til at lægge kabaler på disse computere for at få træning i at bruge musen."

Demente på plejehjem

Plejehjemmet Fjordglimt i Sennels begyndte i 1989 som det første i Thisted Kommune at etablere boliger for en lille gruppe svært demensramte borgere. Før da havde svært demente været indlagt i psykiatrien i Viborg (Thisted var dengang en del af Viborg Amt).

Slut med at passe lægen op

En sygeplejerske har skrevet lidt om sin elevtid på sygehuset i Hjørring i 1982:

"Vi var i en periode, hvor nogle sygeplejeteoretikere begyndte at gøre opmærksom på, at sygepleje var noget andet end "at passe lægen op" og kun udføre hans ordinationer – at faget sygepleje havde selvstændig status."

"Jeg oplevede en stor forskel mellem teori og praktik, forstået på den måde, at lærerne på skolen havde forsøgt at skærpe vores kritiske sans, at vi skulle være kritiske over for egen og andres sygeplejehandlinger – hvad synes du selv! Sygeplejerskerne på afdelingen så nok sig selv som rollemodeller for os, f.eks. brugte vi et afkrydsningsskema: x når jeg havde set en handling udført, x når jeg selv havde prøvet, x når sygeplejersken havde tjekket, at handlingen var rigtigt udført."

Sygeplejersker "sparket ud" af fødeafdelingen

"Den 28. juni 1988 vedtog sygehusudvalget i Nordjyllands Amt, at samtlige sygeplejersker skulle sparkes ud fra fødegangen på Aalborg Sygehus, afsnit Nord."

Sådan skrev vi i NOMS (Nordjysk Organ for Meningsudvekslende Sygeplejersker) i 1988.

Den politiske beslutning fik sygeplejerskerne på gaden til demonstration. Sygeplejerskerne nægtede efterfølgende at deltage i jordmoderlevernes praktiske uddannelse, men måtte efter pres fra ledelsen trække deres boykot tilbage.

Bagsiden på NOMS september 1988

Længst muligt i eget hjem

Fra begyndelsen af 80'erne blev daghjemmepleje gradvist erstattet af døgnhjemmepleje i kommunerne. Sloganet 'Længst muligt i eget hjem' kom til.

En ledende hjemmesygeplejerske i Frederikshavn Kommune skrev om erfaringerne fra sin kommune i 1985 efter 3½ år med døgnpleje:

"Vi har lært, at døgnplejen giver øget arbejdsbelastning for dagsygeplejerskerne, hjemmehjælperne, tilsyns-

førende, sekretærer samt større forbrug af sygepl. artikler."

"Vi har lært, at døgnpleje ikke er pleje døgnet 24 timer, man giver mulighed for at yde periodisk kvalificeret sundhedssygepleje hele døgnet."

I 80'erne kom også de integrerede ordninger, hvor man som sygeplejerske nu både kunne være ansat på plejehjem og i hjemmesygeplejen på én gang.

Dansk Sygeplejeråd var med til at demonstrere i Aalborg mod regeringens indgreb i overenskomstforhandlingerne i 1985 – også kendt som Påskestrejkerne. Regeringen sænkede den ugentlig arbejdstid fra 40 til 39 timer (fagforeningernes krav havde været 35 timer)

Hjemmesygeplejerske i stiletter

Før døgnhjemmeplejen blev helt udbredt, var der typisk hjemmesygepleje mellem klokken 08 og 18. Ved behov for hjælp herudover ringede mange hjem til hjemmesygeplejersken og spurgte, om hun havde mulighed for at hjælpe i sin fritid.

F.eks. blev hjemmesygeplejersken i Suldrup (i Himmerland) i 1980'erne ringet til på vej til fest. Hun endte med at komme i stiletter og give en smertestillende injektion til en, der havde revet sin skulder af led i sportshallen – inden hun kørte videre til sin fest.

Kold kaffe og havregrød

Afdelingssygeplejerske Hanne Jensen skrev i NOMS-bladet en trist beretning om livet på Frederikshavn Plejehjem indtil 1987:

"Alle dage var ens og skemalagte. Morgenmaden blev serveret af husassistenterne, der overlod til sygehjælperne at hjælpe beboerne. Sygdom og travlhed hos personalet medførte kold kaffe og havregrød hos beboerne. Herefter sengebading, oprydning og andre praktiske ting – alt sammen udført af plejepersonalet."

"Ønskede en beboer at isolere sig, blev dette accepteret. Konsekvensen var, at beboerne enten var meget passive eller meget aktive. De senildemente udgjorde som altid et særligt problem, men dette nedtonedes gennem medicin. De aktive blev gjort inaktive med beroligende midler. Den daglige passivitet medførte for de fleste beboere søvnproblemer om natten. Den "nødvendige" sovemedicin løste problemet."

Forebyggende hjemmebesøg

I slutningen af 1995 blev der indført forebyggende hjemmebesøg til hjemmeboende borgere fra 75 år.

Kostmæssige hensyn

En sygeplejerske har om sin praktiktid på sygehuset i Hjørring i 1996 skrevet:

"Kl. 11.30 skal der serveres frokost for patienterne. Der er forskellige retter, og der tages individuelle hensyn. Kosten er opdelt i sygehuskost, superkost, berigende kost til småtspisende, diabeteskost, flydende og blød kost."

Elever blev studerende

I 1990 kom en ny sygeplejerskeuddannelse. Den betød bl.a., at ansøgerne nu hed 'studerende' og ikke længere 'elever', at uddannelsen blev tre måneder længere (3 ¼ år), at de studerende med undtagelse af sidste praktikperiode fik SU frem for løn og ikke længere var en del af normeringen.

Aalborg Sygeplejeskole, 1997

Jeg elsker mit job

Den 15. maj 1999 var der igen konflikt i forbindelse med overenskomstforhandlingerne. Sygeplejerskerne havde sloganet "Jeg elsker mit job, men ikke min løn".

Konflikten blev stoppet efter kun en uge, da Folketinget vedtog et lovindgreb.

Sundhedsplejerske på flygtningeområdet

Antallet af flygtningefamilier med børn steg så meget, at Aalborg Kommune oprettede en stilling som sundhedsplejerske på flygtningeområdet i en toårig forsøgsperiode (besluttet i 1989).

Sundhedsplejerske Signe Rimmer skrev i vores medlemsblad NOMS (Nordjysk Organ for Meningsudvekslende Sygeplejersker) i juni 1990 om sin stilling:

"Der var ofte vanskeligheder med at yde en rimelig service p.g.a. manglende kendskab til familiernes levevis. Samtidig var og er besøg i flygtningefamilier meget tidskrævende p.g.a. kommunikationsvanskeligheder af sproglig og kulturel art. Med den nye stilling blev der åbnet mulighed for at få indsamlet og videreformidlet viden og materiale om flygtninge."

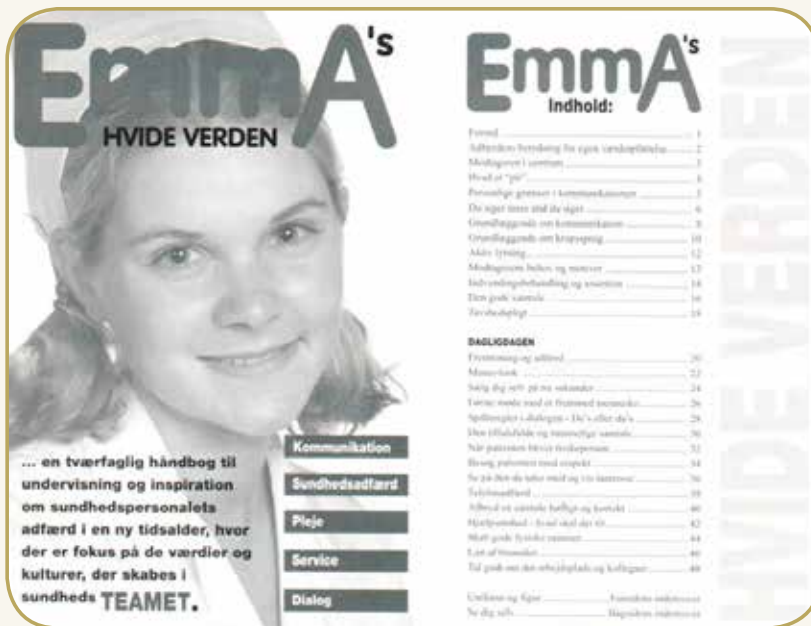
Apparatet – eller hvad det nu er

Den teknologiske udvikling i sundhedsvæsenet var stadig svær for mange i 90'erne.

"Det er mit håb, at vi i Nordjylland kan få afmystificeret teknologibegrebet ved at indse, at det er en del af alt, vi beskæftiger os med," udtalte Jytte Wester i 1995, da hun var næstformand i Nordjyllands Amtskreds.

I vores medlemsblad NOMS skrev fællestillidsrepræsentant Bente Lyng fra Frederikshavn/Skagen Sygehus i 1995 om, når de fik nye "apparater":

"På Frederikshavn Sygehus anvender vi teknologivurderingsskemaerne, og de udfyldes som regel af afdelingsledelsen, tillidsrepræsentanten og sikkerhedsrepræsentanten. Det er vigtigt, at det er ude på den enkelte afdeling, vurderingen sker. Det skaber nærhed og interesse. Hvis først apparatet, eller hvad det nu er, står der, så er det for sent at sige fra."

Emmas hvide verden

I efteråret 1999 fik samtlige medarbejdere på Nordjyllands Amts sygehuse udleveret bogen 'Emma's hvide verden', som satte sindene i kog hos mange.

Bogen handler om bl.a. adfærd, kropssprog og ydre fremtoning på arbejdspladsen, og flere sygeplejersker blev vrede over at få udleveret en bog, med hvad de opfattede som elementær viden.

Blå, grønne og røde kuglepenne

I 90'erne blev kardex stadig udfyldt med farvet kuglepen på bl.a. Dronninglund Sygehus. Dagvagten blev skrevet med blå kuglepen, aftenvagten med grøn kuglepen og nattevagten med rød kuglepen – så den type kuglepenne, hvor man kunne trykke på den ønskede farve, var i høj kurs.

Strejke for bedre løn

1. maj 1995 gik Dansk Sygeplejeråd i konflikt – og i dagene herefter kunne sygeplejersker ses i gaderne til demonstrationer, hvor de bar t-shirts med teksten "Sygeplejersker strejker for bedre løn".

Konflikten endte 24. maj med et politisk indgreb, der førte til frustrationer og spontane arbejdsnedlæggelser.

Men andre var glade for konflikten og ophør. Birgit Hansen husker, hvordan

hendes chef og den eneste tjenestemandsansatte i sundhedsplejen i Aalborg stod klar med flag, kaffe og kage, da de resterende sundhedsplejersker kom tilbage.

Når kassen var tom

Når årets budget var opbrugt, stoppede de elektive operationer på Aalborg Sygehus i 90'erne. Derfor var der som regel rig mulighed for at spadserere i november-december.

Vikarbureauerne vokser

I 90'erne steg antallet af vikarbureauer. Sygeplejerske Lone Petersen blev tilknyttet et bureau i Vrå i 1999. Her fik hun vagter i både primær og sekundær sektor og var glad for at kunne sige nej til nattevagter. Men hun husker også en træls episode:

"Jeg kan huske under en konflikt, at en sagde til mig: Du behøver ikke strejke – du kan bare sige til de sygeplejersker, du møder, at de bare kan komme til os og arbejde i stedet."

'Lønfest' i Aalborghallen den 16. maj 1995

Birgit Hansen (t.v.) foran sundhedshuset

Slæbte journalkasserne med i Grønland

Gennem årene er mange nordjyske sygeplejersker rejst til Grønland for at arbejde i kortere eller længere tid – både for oplevelsen og for muligheden for at få en bred erfaring. En af dem er Birgit Hansen, der rejste derop fra Aalborg som sundhedsplejerske i 2004:

”I begyndelsen måtte jeg slæbe fire tunge metalkasser med alle journalerne med ud i bygderne, og hvis nogen skulle have målt EKG eller røntgenfoto-graferes, måtte de flyves til sygehuset.”

Sygeplejersker blev bachelorer

En sygeplejerske gengiver, hvordan det var at være studerende på det første hold efter den nye studieordning. Hun begyndte på sygeplejeuddannelsen i september 2001 på Vendsyssel Sygeplejeskole:

”Som det første hold i en ny uddannelse skal vi være forstående over for en tvivl, som allerede uddannede sygeplejersker møder os med. For hvad er det, der skulle gøres bedre, og dermed ikke er godt nok i den gamle uddannelse. Hvad skal den nye titel til for, og hvorfor tager det kun 3½ år nu?”

”Vi følger udviklingen i samfundet – som alle andre uddannelser gør – i erkendelse af, at udvikling er fremtiden.”

Vendte ryggen til besvimet patient

I 00’erne begyndte alting at blive digitaliseret og mange lægesekretærer blev sparet væk på sygehuse.

På Øre-, Næse-, Halskirurgisk Afdeling på Aalborg Sygehus blev sygeplejerskerne i midten af 00’erne nødt til at sidde med ryggen til patienterne, der var til forundersøgelse, så de kunne skrive deres oplysninger direkte ind på en computer, som stod op ad væggen.

Det var ikke altid hensigtsmæssigt, hvis en patient lige havde fået foretaget en finnålspunktur, da de godt kunne besvime kort tid efter, hvilket var svært at se med ryggen til.

To måneders strejke

I 2008 strejkede sygeplejerskerne i to måneder under overskriften ”Ligeløn – det handler om vilje”.

”Kredsen var bemandet døgnet rundt via en strejketelefon, så nødberedskabet kunne ændres med kort varsel. Og kredskontoret var fyldt med medlemmer, der forberedte nye aktioner, der skulle gøre omverdenen opmærksom på sygeplejerskernes kamp,” husker kreds næstformand Helle Kjærager Kanstrup.

Demonstration i Thisted den 16. april 2008

Engangsudstyr

I løbet af 00'erne og frem kom der mere og mere engangsudstyr til.

"Jeg kan huske, hvordan vi på Intensivt Afsnit på Aalborg Sygehus gik væk fra at vaske og genbruge f.eks. respiratorslangerne til i stedet at få engangsslanger, som kunne bruges cirka syv dage af en patient. Til sidst blev det påpeget, hvis en lille dims ikke var til engangsbrug, så vi ikke kom til at smide for meget udstyr ud," fortæller Christina Hay Lund, der begyndte på afdelingen i 2001.

Fleksible kørelister

Hjemmesygeplejen i Løkken-Vrå Kommune var i begyndelsen af 00'erne ikke underlagt kørelister på samme måde som i dag. Hjemmesygeplejersken havde X antal borgere på sin vagt og besluttede i samråd med borgerne, hvornår besøgene passede bedst ind.

"Der var også tid til at snakke med borgeren dengang. Det betød bl.a., at konen f.eks. kunne gøre os opmærksomme på begyndende rygproblemer hos manden, så vi i højere grad kunne forebygge. Der var et formål med kaffen," fortæller Morten Lykke Væver, som var i hjemmesygeplejen i 2003-2006.

Han husker også, hvordan han til nogle borgere på landet skulle ringe op inden besøg og bede dem tænde op, så de kunne varme vand.

Indlagt efter diagnose

I midten af 00'erne begyndte patienterne i den nordjyske psykiatri at blive indlagt efter diagnose. Førhen var de blevet indlagt efter postnummer.

Mønttelefon, smøger og fax

Før mobiltelefonen blev allemandseje og holdt op med at koste en formue at ringe fra, var der mønttelefoner. På Neurokirurgisk Afdeling K på Aalborg Sygehus Syd kørte sygeplejerskerne i 00'erne stadig rundt med en mønttelefon og vekslede penge for patienterne. Pårørende kunne også ringe til telefonen, så den stod og ringede ude på gangen, indtil en ansat tog den.

Sygeplejerskerne måtte i samme periode trille patienterne i deres senge ud på gangene, hvor de kunne ligge og ryge. De måtte nemlig ikke ryge inde på stuerne, når nogen fik ilt.

Sygeplejerskerne røg også selv inde på sygehuset, så morgenvagten måtte som det første lufte ud og tømme askebægre på afdelingen.

Og alle papirer – både dem med og uden personfølsomme oplysninger – blev faxet rundt.

Der var trange kår og nogle gange kø i det gamle medicinrum på Aalborg Sygehus Syd. Foto fra 2005 – kort før Medicinerhuset blev taget i brug

Rygeforbud på matriklen

I november 2012 gav ledelsen på Aalborg Sygehus vægterne beføjelser til at bede ansatte om navn og tjenestenummer, hvis de røg på sygehusets matrikel. Rygeforbuddet havde eksisteret i cirka fem år, men blev ikke overholdt, så nu kunne medierne rapportere om skrupperestriktioner. BT skrev bl.a.:

”Hvis vagterne i dag tager personalet i at ryge, kommer de til samtale hos deres overordnede og bliver tilbudt rygestopkursus. Anden gang bliver de indkaldt til samtale med sygehusledelsen. Og tredje gang risikerer rygerne at blive fyret.”

Blikket i gulvet

”I 2010’erne blev det hele så økonomistyret, at det var til at brække sig over,” fortæller Kirsten Højslet, der var fællestillidsrepræsentant på Aalborg Universitetshospital.

Hun husker det som en ubehagelig tid, hvor sygeplejerskerne på sengeafdelingerne måtte begynde at gå med blikket ned i gulvet, fordi de ikke havde tid til at tale med patienter og pårørende.

”Vi fik taget penge fra budgettet, hvis vi ikke ”producerede” det, vi havde regnet med. Førhen blev operationer aflyst og stuer lukket, hvis der var sygdom blandt medarbejderne – men nu fik man i stedet overarbejde.”

Den dag dokumentationssystemet gik ned

De håndskrevne medicinkort m.m. er blevet elektroniske – så da dokumentationssystemet Clinical Suite en dag i 2012/2013 gik ned på Ortopædkirurgisk Afdeling på Aalborg Sygehus, fik sygeplejerskerne sved på panden: Hvilken medicin skulle patienterne have?

Men da det med nedbruddet heller ikke var muligt at dokumentere, blev der frigivet tid, så sygeplejerskerne kunne gå rundt og tale med den enkelte patient om, hvilken medicin de skulle have. På den måde fik alle deres rette medicin alligevel.

Opgaveflytning til kommunerne

Det seneste årti er der sket en markant opgaveflytning fra sygehusene til den primære sektor. Den ambulante behandling med eksempelvis kemopumper fortsætter i hjemmene, der er mulighed for hjemmedialyse, mere omfattende sårpleje osv.

Akutområdet udvikler sig også, så mange primærsygeplejersker får en akutuddannelse. Det fik en praktiserende læge fra Aalborg Kommune til at sige i forbindelse med en evaluering: ”Det, at sygeplejersker har fået en akutuddannelse, er det bedste, der er sket for vores nære sundhedsvæsen.”

Siden 2018 har det været lovpligtigt for alle kommuner at have akuttilbud – enten i form af et udkørende akutteam eller specielle akutpladser.

I 2014 begyndte Aalborg Kommune et pilotprojekt med at triagere borgerne, hvilket bl.a. giver et bedre samarbejde med vagtcentralen. I dag er det et udbredt arbejdsredskab i kommunerne.

Aalborg Kommune har både akutteam og akutpladser (foto fra 2017)

Fællesdemonstration i Kildeparken i Aalborg 16. april 2018

Skulder ved skulder

Sygeplejerskerne er ofte blevet opfattet som de pæne piger i fagbevægelsen. Men måske er den opfattelse ved at ændre sig. I forbindelse med overenskomstforhandlingerne OK18 indgik alle de offentlige fagforeninger en musketered – ingen måtte indgå en overenskomst, hvis de tre centrale krav ikke var opfyldt: En lønudvikling som for de private, sikring af den betalte spisepause og en arbejdstidsaftale for lærerne.

Dermed kom Dansk Sygeplejeråd til at stå skulder ved skulder med en række fagforeninger, man slet ikke var vant til at arbejde sammen med, såsom 3F, Dansk Metal, Elforbundet, Politiforbundet, DJØF, Yngre Læger og mange andre.

Sammenholdet fortsætter i dag i Fagbevægelsens Hovedorganisation – en sammenslutning af hovedorganisationerne LO og FTF.

Nordjysk universitetshospital

Den 1. januar 2013 blev Aalborg Universitetshospital en realitet gennem et samarbejde mellem Aalborg Universitet og Region Nordjylland. Det banede vejen for, at vi fik sygeplejeforskning til Nordjylland.

Sygehusene i Brovst og Dronninglund havde i forvejen været under Aalborg Sygehus' vinger siden 2003, men i 2014 blev sygehusene i Hobro og hele Farsø også en del af Aalborg Universitetshospital – det samme gjorde sygehuset i Thisted i 2018.

Dobbeltdokumentation

Dokumentationskravene er taget til - til stor frustration for de fleste sygeplejersker. Det tager tid fra borgerne og patienterne og føles for nogle som en mistænkeliggørelse og overvågning.

Anæstesisygeplejerske Berit Byg (dengang Farsø Sygehus) satte sig i 2016 til tastene og skrev et læserbrev til Nordjyske:

”Når man beder mig om at dobbelt- og flerdobbeltdokumentere, så må man huske på, at hver eneste gang jeg skal åbne en ny database, kræver det, at jeg vender mit blik bort fra den patient, som er ganske afhængig af at kunne regne med min fulde opmærksomhed.”

Alle nordjyske sygeplejersker inviteres til

Fælles fagdag

- og markering af

Dansk Sygeplejeråds 120 års jubilæum

Tirsdag den 22. oktober 2019 kl. 16.30 – 22.00

i Aalborg Kongres & Kultur Center

Kl. 16.30 – 17.00

Velkomsttale

Kl. 17.00 – 19.00

Etik i tiden og etik til tiden*

v/Jacob Birkler, filosof med speciale
i etik i sundhedsvæsenet
og fhv. formand for Etisk Råd

Kl. 19.00 – 21.00

**Spisning,
musik og taler**

Musikken leveres af Tine Lilholt
og Klaus Thrane m.fl.

Kl. 21.00 – 21.45

**NurseRuth.dk
går på scenen**

Tilmelding

senest den 15. oktober
2019 via hjemmesiden
www.dsr.dk/nordjylland
(under 'Arrangementer')
eller på mail
nordjylland@dsr.dk
– hvis du vil med bus
oplyses opsamlingssted
ved tilmeldingen.

*Etik er et grundvilkår, vi lever med som værdier, der udtrykkes eller undertrykkes i mødet med patienten. Samtidig er etik noget, vi lider under, når ansvaret bliver svært at bære. Moralske frustrationer er således blevet en del af dagligdagen blandt sygeplejersker på flere arbejdspladser. Der er ikke alene tale om etiske kvaler, men også fysisk kvalme på vejen hjem fra arbejde, fordi man ikke oplever at kunne slå til. Lettere bliver det ikke, når værdibegreber såsom værdighed, faglighed og ansvarlighed ikke kan finde greb i praksis, eller når dilemmaet opstår, fordi man umuligt kan balancere mellem omsorgspligt og omsorgssvigt. Oplægget fokuserer på aktuelle etiske problemstillinger i sygeplejen, herunder moralsk stress, udsigtsløs behandling såvel som værdighed og forråelse.

Der er bus fra Thisted – Farsø – Hobro – Hjørring – Frederikshavn

Afgang Thisted kl. 15. De øvrige steder er der afgang kl. 15.30.

Afgangssted er sygehusmatriklen.